Ink. d. 31 jan. 1902.

26

Förslag till Nobelpris i litteratur 1902

Till Svenska Akademiens Nobelkommitté!

Följande den uppmaning jag haft äran emottaga att inkomma med förslag om pristagare till 1902 års utdelning af Nobelpriset i litteratur, får jag, med särskild hänsyn till det mig lämnade uppdraget att tillsvidare vid Nobel-Institutet följa den tyska och skandinaviska litteraturens vidaretagare företeelser, vördsammast anföra följande:

Inom det litteraturområde, som jag, på ofvan anförd anledning, särskildt beaktat, torde, ifall man bortser från utmärkte vetenskaplige framställare (exempelvis en man som Mommsen), om hvilka jag ej anser mig böra uttala mig, och därest ej redan med någon af vårt eget lands vitterhetsidkare ansett böra ifrågakomma, förnämligast fyra namn träda i förgrunden: Paul Heyse såsom det äldre tyska skaldeledets främste målsman, särskildt genom sina egenskaper som formkonstnär; Gerhardt Hauptmann, den yngre tyska generationens skarpskuraste och mest representative diktare, samt de båda världsberömda norska skriftställarne Henrik Ibsen, hvars inflytande på den moderna litteraturen äfven i Tyskland varit af stor betydelse och Björnstierne Björnson.

Vid en pröfning af dessa, hvar på sitt område så

CC BY-NC-ND 4.0 The Nobel Archive of the Swedish Academy

framstående skriftställares östra alstring, vill det synas mig, som om, då det gäller Björnsons diktning det utmärktaste som under senare åren offentliggjorts — naturligtvis vid sidan av Jonsbarn med den förgående produktionen — den största framsteg vore den som vore att önska till åstadkommande.
Visserligen nämner jag icke Björnsons namn utan tvekan; det kräfves otvifvelaktigt en viss självöfvervinnelse att från svensk sida bära honom en hyllning den om andra hänsyn än de rent litterära finge tagas i beräkningen hans produktion vara egnad att möta betänkligheter.
Men däraf Nobelpriset i litteraturen tillkommande honom, skulle det så uppenbart icke afse annat än hans skaldeverksamhet. Och om de litterära synpunkterna utesluta[n]de få vara de bestämmande — och jag har svårt att inse att så ej måste vara fallet, i enlighet med testamente — synas Björnsons förtjänster afgörande, vare sig man ser på omfattningen andan eller halten af hans diktning, äfven den från senare år.

Hans författarskap har strålat sig öfver poesiens tre huvudgrenar: lyrik, epik och dramatik. På alla tre områdena har han presterat verk af betydenhet.
Högst av vad poetisk synpunkt nå han väl som lyriker. Hans lyriska diktning tycker jag före den ett något äldre stycke, men har fortfatts tvi de senaste åren. Och hans lyrik diktar vinna, ovanpå samstämdade toner — alltjämnt åt honom nya valörer vacka alltjämnt ny glädje*. Denna lyrik ges omedelbara

*) Bland dessa dikter må framhållas sådana lyriska pärlor som "Löft dit Hovet du ranke Gut!", "Over de høje Fjælde", "Og Ravnen lå under Birkerod", "Ja vi elsker dette Landet"; "Over Gladestrand du fik på Jord betales må

CC BY-NC-ND 4.0 The Nobel Archive of the Swedish Academy

sjunförande och upplyftande egenskaper, belevnes
icke närmare kännetecknas. Flere af dessa dikter
tillhöra centralgyttrens yppersta alster. Bland
dessas betydande dikter i denna form bör
företrädesvis framhållas den storslagna
kantaten Lyset (1895), hvilken skildrar
skildrar människoslägtets utvecklingsgång
från ensot ljus och frihet.

Vidast vann Björnson berömmelse såsom epiker
genom sina bondenoveller, hvilka alltjämt
intaga ett klassiskt rum bland de mera
idealiserande framställningarna af folklifvet,
som dagarne sedt komma tumultuariskt samma
tidevarf som de hvilka gå i motsatt riktning.
En känd typ litteraturkritiker, professorn
Otto Harnack i Darmstadt, har nyligen i
"Das freie Wort (April 1901) offentliggjort en jämförande
uppsats om Björnson och Ibsen, förklarar
Björnsons naturanlag framträda klarast
på det episka området och utvalar: Seine
Dorfgeschichten sind in ihrer art Meisterleis-
tungen, weit überlegen der reichlichen Pro-
duction, die unsere Literatur in dieser
Richtung hervorgebracht hat; eine Erzählung
wie Synnöve Solbakken reicht an die einsame
Höhe von Immermans "Oberhof" heran."
Det förtjänar erinras, att till dess litteratur, som
alltså Harnack anser väda öfverträffad af
Björnsons folkliga skildringar, höra Jeremias
Gotthelfs, Berthold Auerbachs och andra typiska
författares förträffliga berättelser.
Äfven i senare tid har Björnson odlat berättelseformen
i mera andra ämneskretsar. Från sina mindre skildringar
som "Støv" m.fl. har det romantiskt skett i de två
romanerna Det flager i Byen og på Havnen, hvars grundtema
"Støv"

är en skaldtrogen om karaktärens förvaxande hos en som
till följd af brutande själsbekerrskning, och där Björnson
närmast i anslutning till Spencer framhållet uppfostrans
makt mot ett ärvt skaldtarf; samt den konstnärligt
betydelsefullare och djupt gripande På Guds väg,
ädla förbrödringslära utmynnar i bokens slutord:
"Der bra folk gå der er Guds väg". I skildringen af den
människokärlekens förmåga som skulden har upplåtelse
såsom samhällsuppbyggande makt närmar han sig engelsk
och amerikansken tänkare. (Om bokens tendens har Georg
Gottlee i Nordisk Tidskrift 1890 skrifvit en förträffelig uppsats).

Äfven såsom dramatiker förhåller sig Björnson alltså ytterliga val.
Begåfvad han att vara till fullo den öfverlägsna, beräknade
dramatiska teknik, som framträder i Ibsens senare skede,
så står han dock knappast efter någon modern dramatiker
i verkligt dramatisk kraft och röjer äfven skarpt blick för det
genialt verkningsfulla. Bland hans äldre alster må
erinras om En fallit, Sigurd Slembe, Sverre, Maria
Stuart, som f. n. har undergått en omarbetning, och den moderna
komedien De Nygifte. — Från en något senare period
härröra två. En fallit, som framvälvade vårt aktens
nödtak, utgör ett mästerstycke af modernt familjeliv
skildring och som betecknade ett nytt uppslag i nordisk
dramatik, Leonarda och Det ny system med dess kraf
på samvaro och förståelse för personlighetens utveckling. Följde
så En Handske och det första Over Aevne-drama med dess
egendomligt rika poesi men oklara tendens. Slutligen
under de senare åren "Over Aevnes" andra stycke; "Paul Lange
og Tora Parsberg" samt "Laboremus".
Egendomligt att att i allmänhet Björnson hvarken
tidigare än Ibsen i Tyskland banat väg för nordisk litteratur
men sedan under en åtföljd tvärdel i framgång för sin
hemmande landsman, nu åter där trädt i förgrunden och
med sin positivt idealistiska åskådning erhållit nya
sympatier. "Over Aevnes" båda afdelningar och
Paul Lange og Tora Parsberg 4 hafva vunnit segrar å typ

CC BY-NC-ND 4.0 The Nobel Archive of the Swedish Academy

Jeener och af den typiska kritikern i almanackan vänt löftigt erkännande för sina dramatiska och poetiska förtjänster.

Orsaken till omslaget angifver den nyss citerade författaren Otto Harnack, i följande ord:

"Nachdem die dramatische Technik von zahlreichen Nachfolgern (Ibsens) dem Meister abgesehen war, nachdem der Ideengang des absoluten Idealismus bis an die Abgründe des Wahnsinns verfolgt worden war, musste ein Rückschlag eintreten, und so ist es eine fast notwendige Erscheinung, dass wir heute die Bewunderer von Björnsons jüngstes Werk sich drängen sehen, während das letzte Drama Ibsens gänzlich eindruckslos vorübergeht. Es kommt dabei als kräftig mitwirkend noch hinzu, dass wir Björnson im zweiten Teil von "Über die Kraft" noch in voller männlicher Schaffenskraft sehen, während bei Ibsen die immer zunehmende Neigung zur symbolischeren Darstellungsweise die Abnahme der Produktionsfähigkeit erkennen liess."

I Över Ävnes andra del (1895) uppenbarar sig den fulla manliga skaparkraft, om förut Harnack talar, framför allt i det mästerliga fjärde akten av Björnson skildrat alltså målsman för de sociala krafterna (fjärde i andra och tredje akterna) och i detta sitt stolta sociala drama lyfter tidens mäktiga stridande samhällsstrømningar upp i poesiens värld. Om än äfven här den sista akten av den svagaste, ger den dock med äkta Björnonsk optimism uttryck för den tro och det hopp ("Credo" och "Spera") som skola öfvervinna den folkförtvivlan, mot hvilken det gäller att kämpa. Och gentemot den anarkistiske självuppoffrarens (Elias') förintande verklighetsn ger Björnson i systerns mun den positiva idealismens ord: "När gudheten kastar dynamit, hvad är då vår

CC BY-NC-ND 4.0 The Nobel Archive of the Swedish Academy

och hvad av gott. Det största vid godheten av
att den av skapande 4,
Ännu kraftigare framträder Björnsons dramatiken egenska-
per i den politiska tragedien Paul Lange og Tora
Parsberg (1898), hvilketen hans snapparkraft stå på sin
fulla höjd. Detta drama, hvars outtalig, och ej
minst för skalden själf så farlig ämne, av behandlat
med en beundransvärd öfvertygelsetro och även med
skarp självkritik (den i Norge omstridda repliken som
ägnas Johan Sverdrup av alldeles oväntad), ad,
kan man säga, ett sorgespel om modern partipolitik
Det utgör på en gång ett äreminne, en afbön och ett
försoningsoffer åt en misshandlad vän's sneppa, men
det av tillika tragedien om hem den gröa och
skonlagna, för ädla kvaliteter syftlen verksamma
men tillika veka och obestadsamma naturen går
under i politikens hårda strid, medan det att
de mindre harmoniska och brutala naturerna
stå segrande. Ingenstädes kan Björnsons dramatiska
snille uppenbarat sig högre, och man skall leta
länge i modern litteratur för att finna ett
andligt kärleksförklarande skildrat med större
nobless av det par som föreman Tora Parsberg
med Paul Lange.
Såsom dramatiskt konstverk når Laborerna, hans
sista drama (1901) icke så högt. Det liker något av
att vara skrifvet såsom motstycke och genmäle
till Ibsens Rosmersholm, (om "Naar vi døde vaagne") Hvilken han har i
någon mån lockats till på symbolistiskan stöpa
där hans natur ej kännt sig hemma. Då han
med typlig aplomb i vissa punkter nalmat sig motiven
i dessa Ibsens dramer, har han — den positiva
och optimistiska naturen — (emellertid) utvecklat en tankegång
hvars ädla ämnebord synes mig oveckentäglig.
Han har velat gifva en poetisk förklaring af den

CC BY-NC-ND 4.0 The Nobel Archive of the Swedish Academy

satsen, att nöd kallelsen hos en sann människoratten kommer i strid med det allete sanna av mannens lifsuppgift, så bör segra förkomma den senare; han har redan velat inlägga en genesagn mot Nietzscheska teorierna och det skulas rätt mot det sjuka, detta samlas rätt att kvossa det sjuka, skofdjurets rätt, och han har protesterat mot att missbruka konsten, löftet ädlaste blomma, till att drapa, med andra ord han har hafvat konstens renhet och varmed för dess användande i ädla syften.

I detta afseende han han — hvad man nu än må äga att anmärka mot enspeldheten i hans lif långa poetiska alstring — med allt skäl peka på sin egen diktning, som i det stora hela träder i högre idéers tjänst konsten har för honom varit ett vapen för nobla syften. Hans etiska känsla är stark och låter sig ej förvillas; snarare äger den benägenhet att uppblåsa kraf som i det verkligen löfvets namn förfalla paradoxala, idealа (En Handske)

Björnsons framställningssätt förfogar både öfver idealistiska och realistiska medel. Han förtjänar tilnät i allmänhet det gåtfullas och dunkelas bestämde motiv. Också klagar en af hans motståndare J. Hofmiller (i "Die Gesellschaft", Juni 1901) öfver att han är "bis zur Verzweiflung klar und verständlich(!)" Klarheten är dock hos honom ofta förenad med grundhet.

Slutligen må det betonas, hvad som af det anförda framgår, att Björnson såsom skald är en afgjort positiv natur. Det kan för en sådan vara nära vanskligt att vinna segrar än för den negativa. Att han det oaktadt vunnit

CC BY-NC-ND 4.0 The Nobel Archive of the Swedish Academy

så många sypes mig vara ett bevis på hans
själsindividualitets kraft, djup och omfång.

Sålunda vågar jag såsom skiftagare för
1902 års Nobelpris i litteratur föreslå Björn
stierne Björnson, och tillåter mig till sist
uttala, att ett belönande af hans verksamhet
skap i vidare omfång skulle väl stämma
med de afsikter, som ledde donator, då
han stiftade sina pris.

Stockholm i Januari 1902

Högaktningsfullast

Karl Warburg,

F.d. professor i estetik, litteratur- och konsthistoria
Medlem af Göteborgs Kongl. Vetenskaps
och Vitterhetssamhälles vetenskapsafdelning.

CC BY-NC-ND 4.0 The Nobel Archive of the Swedish Academy